

KS. MAREK STORY

SAKRAMENT CHRZTU W ŚWIETLE UCHWAŁ SYNODU DIECEZJI RZESZOWSKIEJ

Obowiązujący posoborowy *Kodeks prawa kanonicznego*, który wszedł w życie w 1983 roku, w czasie pontyfikatu papieża Jana Pawła II¹, przyznaje władzę ustawodawczą w całym Kościele, zgodnie z prawem Bożym, Biskupowi Rzymskiemu² oraz Kolegium Biskupów³. Natomiast na poziomie diecezji władza ustawodawcza przysługuje biskupowi diecezjalnemu, pod przewodnictwem Biskupa Rzymskiego z racji prymatu papieskiego⁴ oraz temu, kto jest prawnie z nim zrównany⁵. Biskupi mają w swych kościołach partykularnych władzę bezpośrednią, zwyczajną i własną, jaka z natury wymagana jest do sprawowania posługi pastoralnej⁶. Władzę

KS. DR MAREK STORY, kapłan diecezji rzeszowskiej, adiunkt w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Rzeszowskiej Szkole Wyższej, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Rzeszowie. ORCID 0000-0003-3637-9684. Kontakt: mks80@wp.pl

1. *Codex Iuris Canonici. Auctoritate Joannis Pauli pp. II promulgatus. Kodeks prawa kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, „Pallottinum” 1984 [dalej: KPK].
2. Zob. kan. 331 KPK.
3. Zob. kan. 336 KPK.
4. Zob. kan. 381 § 1, kan. 391 § 1 KPK.
5. Zob. kan. 381 § 2 KPK.
6. Zob. kan. 381 KPK. Władza biskupa diecezjalnego nie jest jednak najwyższa, gdyż sprawowanie jej jest podporządkowane prawu powszechnemu i kompetencjom zarezerwowanym przez Biskupa Rzymu sobie lub innym podmiotom władzy kościelnej. M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych w kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według prawa kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2008, s. 18.

ustawodawczą biskup diecezjalny wykonuje na synodzie lub poza nim, jednak może to czynić tylko w granicach prawa powszechnego⁷.

Synody diecezjalne, sięgające swymi początkami IV wieku, odbywały się w diecezjach raz lub więcej razy w roku⁸, jako wyraz poczucia jedności wspólnot chrześcijańskich i potrzeby konsultacji w sprawach wiary⁹. Pierwszą ustawę powszechną o synodzie diecezjalnym wydał Sobór Laterański IV w 1215 roku. Została ona włączona do „Dekretałów” Grzegorza IX w 1234 roku. Ustawa precyzowała częstotliwość synodów diecezjalnych, które powinny się odbywać każdego roku, aby w ten sposób zagwarantować aplikację norm synodów prowincjonalnych¹⁰.

Ustawodawca w *Kodeksie Prawa Kanonicznego* z 1983 roku stanowi iż: „Synod diecezjalny jest zebraniem wybranych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu”¹¹. Widzimy więc, że synod w świetle kodeksu Jana Pawła II, jest nie tylko zgromadzeniem przedstawicieli stanu duchownego, tak jak to miało miejsce w poprzednim kodeksie, ale jednoczy on wszystkie części Ludu Bożego¹².

Synody mają więc przede wszystkim charakter pomocniczy w stosunku do posługi biskupa diecezjalnego, dlatego też powinno się łączyć je wprost z misją i działalnością biskupa, mając na względzie specyfikę jego miejsca i zadań w Kościele. Ponadto mają one za zadanie służyć biskupowi w sposób zasadniczy i całościowy radą w rozwiązywaniu różnych problemów diecezji. Nie mogą natomiast zajmować się problemami dotyczącymi Kościoła powszechnego ani ingerować w sprawy zastrzeżone biskupowi¹³. Zwołanie synodu zależy zawsze od decyzji biskupa die-

7. W. Góralski, *Struktury synodalne i kolegialne w Kościele partykularnym według KPK Jana Pawła II*, „Studia Płockie” 14 (1986), s. 55-57.
8. Papież Benedykt XIV przyjmował, że może pierwszy synod diecezjalny odbył się za pontyfikatu papieża Syrycjusza około 389 r. W. Góralski, *Instytucja synodu w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, „Prawo Kanoniczne” 31 (1988), nr 3-4, s. 35; W. Wójcik, *Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986), nr 1-2, s. 93-131
9. *Kodeks prawa kanonicznego* podaje dwa, a czasami trzy powody zwoływania synodów. Są nimi: potrzeba wzrostu wiary, wzrostu karności Kościoła oraz odpowiedź na nowe problemy, które pojawiają się w świecie współczesnym i we współczesnym Kościele.
10. W. Góralski, *Synod diecezjalny*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski, Lublin 2006, s. 826.
11. Zob. kan. 460 KPK.
12. W dekrecie o pasterskich zadaniach biskupów *Christus Dominus* ogłoszonym przez papieża Pawła VI w dniu 28 października 1965 r. w odwołaniu do II Soboru Watykańskiego znajdujemy cele stawiane przed synodem: „Ten święty Sobór powszechny wyraża życzenie, aby czcigodne instytucje soborów i synodów odżyły z nową mocą, aby tym lepiej i skuteczniej można się było przyczynić do wzrostu wiary i zachowania dyscypliny w różnych Kościołach, zależnie od okoliczności czasu” (nr 36). Sobór Watykański II, *Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*, 28.10.1965, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*; tekst polski, Poznań 2002, s. 236-258.
13. M. Sitarz, *Synod diecezjalny*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, T. II/1: Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski,

cezalnego, ilekroć jego zdaniem i po wysłuchaniu rady kapłańskiej przemawiają za tym okoliczności¹⁴.

Instrukcja Kongregacji ds. Biskupów oraz Kongregacji ds. Ewangelizacji Narodów na temat odbywania synodów diecezjalnych stanowi: „Poprzez dekrety synodalne biskup diecezjalny popiera i ponagla zachowywanie tych norm kanonicznych, które najbardziej przywołują sytuacje życia diecezjalnego, reguluje te materie, które prawo powierza jego kompetencji oraz aplikuje dyscyplinę ogólnokościelną do odrębności Kościoła partykularnego”¹⁵.

Zatwierdzone przez biskupa deklaracje i dekrety synodalne, statuty i instrukcje, dotyczą zarówno instytucji kościelnych znajdujących się na terenie diecezji, jak i osób: wiernych świeckich oraz duchownych¹⁶.

Diecezja Rzeszowska, erygowana w dniu 25 marca 1992 roku przez papieża Jana Pawła II bullą *Totus Tuus Poloniae Populus*¹⁷, przeżywała dotychczas w swej historii jeden synod. 21 listopada 1999 roku została powołana komisja przygotowawcza Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej, zaś sam synod rozpoczął się uroczystą Mszą św. i sesją w Katedrze Rzeszowskiej w dniu 24 marca 2001 roku¹⁸.

Jak czytamy w dekrecie ówczesnego Biskupa Rzeszowskiego Kazimierza Górnego z 2 lutego 2001 roku, jednym z celów synodu było ujednoczenie prawa diecezjalnego w związku z utworzeniem diecezji rzeszowskiej z terytorium dwóch diecezji: przemyskiej i tarnowskiej, wprowadzenie w życie diecezji uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego oraz ogólnodiecezjalna refleksja nad sytuacją pastoralną w diecezji, a także ustalenie najważniejszych zadań na przyszłość. Synod miał także za zadanie uaktywnienie wierzących świeckich w parafiach Diecezji Rzeszowskiej. Ówczesny Biskup Rzeszowski pisał: „Synod diecezjalny jest potrzebą wierzącego serca, ale także wymogiem życia, które potrzebuje fundamentu, a nie ma innego fundamentu, jak ten, który położył Bóg, a którym jest Jezus Chrystus. W Synodzie chodzi nam nie tyle o uchwały, ale raczej o przyswojenie sobie ducha Soboru, aby

Poznań 2005, s. 335. Słusznie zauważa bp W. Wójcik: „Synod jest instytucją prawa kościelnego. Władza biskupia pochodzi natomiast z prawa Bożego. Dlatego nie może być mowy o zastępowaniu biskupa, czy ograniczaniu jego władzy rządzenia. Idzie tylko o świadczenie mu pomocy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej”. W. Wójcik, *Synod diecezjalny*, s. 123.

14. Zob. kan 461§ 1, KPK.

15. Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, *Instructio De Synodis dioecesis agendis*, 19 III 1997, „Acta Apostolicae Sedis” 89 (1997), s. 720.

16. Zob. kan 467 i kan. 468 KPK, W. Góralski, *Synod diecezjalny*, s. 827, W. Śmigiel, *Synod diecezjalny jako wyraz kolegiałności Kościoła i szansa na ożywienie duszpasterstwa*, „Teologia praktyczna” 11 (2010), s. 203.

17. A. Motyka, *Diecezja Rzeszowska – 25 lat istnienia i misji*, „Resovia Sacra” 24 (2017), s. 322, S. Nabywaniec, *Piętnastolecie Diecezji Rzeszowskiej w kontekście roli diecezji w życiu Kościoła i narodu. Refleksja historyczna*, „Resovia Sacra” 14-15 (2007-2008), s. 213-214.

18. *Słowo Biskupa Rzeszowskiego na zakończenie synodu*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 34-38.

coraz pełniej i dokładniej realizować Ewangelię, by rzeczywistość wiary przenikała dogłębnie wiarę i życie chrześcijan¹⁹.

Prace synodu trwały przez trzy lata i osiem miesięcy. Komisje tematyczne (5 głównych komisji było podzielonych na 23 mniejsze) przygotowywały odpowiednie tematy i materiały, które były omawiane w zespołach synodalnych w parafiach, dekanatach oraz na międzydekanalnych kongregacjach synodalnych²⁰. W sumie przygotowano 45 numerów specjalnych Biuletynów Synodu Diecezjalnego²¹. Uroczyste zakończenie Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej odbyło się 20 listopada 2004 roku. Dekretem z tego dnia Biskup Rzeszowski Kazimierz Górny zatwierdził uchwały i ogłosił je jako diecezjalne, partykularne prawo. Postanowienia synodu weszły w życie od 19 stycznia 2005 roku²².

W czasie prac synodalnych wiele uwagi poświęcono zagadnieniu sprawowania sakramentów. Celem niniejszego artykułu jest omówienie tych przepisów, które odnoszą się do sakramentu chrztu, przez który ludzie zostają włączeni do Kościoła, stają się mieszkaniem Boga, królewskim kapłaństwem, narodem świętym. Chrzest jest także sakramentalnym węzłem jedności, łączącym wszystkich ludzi naznaczonych tym sakramentem²³.

Prawodawca synodalny w przepisach dotyczących chrztu zamieścił postanowienia dotyczące między innymi: czasu i miejsca sprawowania tego sakramentu, materii i formy sakramentu, rodziców i chrzestnych oraz prowadzenia księgi ochrzczonych.

Uchwały Synodu Diecezji Rzeszowskiej poświęcają 14 statutów kwestiom związanym z sakramentem chrztu, w tym 2 statuty dotyczą wyjaśnienia czym jest w ogóle sakrament chrztu, natomiast pozostałe odnoszą się do zagadnień związanych z chrztem dzieci (10 statutów) i chrztem osób dorosłych (2 statuty).

Definicja sakramentu chrztu

W pierwszym statucie Synodu Diecezji Rzeszowskiej poświęconym sakramentowi chrztu znajdujemy teologiczną definicję tego sakramentu, która odnosi się do

19. Ponadto biskup Kazimierz Górny do celów stawianych przed Synodem dodawał podjęcie programu nowej ewangelizacji po błogosławionych doświadczeniach Roku Jubileuszowego 2000 i określenie istotnych kierunków duszpasterstwa, według Listu Apostolskiego *Novo millennio ineunte* Jana Pawła II. *Dekret zwołujący Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 15-16.

20. Na podstawie materiałów z parafii i dekanatu oraz kongregacji synodalnych komisje tematyczne przygotowały schematy dokumentów. Następnie odbywały się Sesje Plenarne w katedrze rzeszowskiej, gdzie głosowano nad podjętymi uchwałami (w sumie odbyło się sześć sesji plenarnych).

21. *Historia Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, <http://www.diecezja.rzeszow.pl/2015/04/historia-synodu-wpis-1/> [dostęp: 23.06.2020]

22. *Słowo Biskupa Rzeszowskiego na zakończenie synodu*, s. 37-38.

23. Por. *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, w: *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. III, Katowice 1994, n. 4, s. 10-11.

listu św. Pawła do Rzymian i Galatów²⁴ oraz do Pierwszego Listu św. Jana Apostoła²⁵ i wskazuje, że ochrzczeni tworzą nowy Lud Boży, stając się nowym stworzeniem i przez to zostają nazwani „synami Bożymi i są nimi rzeczywiście”²⁶.

Natomiast statut sukcesywny dodaje, że sakrament chrztu nie tylko czyni człowieka dzieckiem Bożym, ale także członkiem wspólnoty Kościoła²⁷ i udzielanie tego sakramentu powinno być przedmiotem troski całej wspólnoty, gdzie dorasta osoba, która jeszcze tego sakramentu nie przyjęła i jest to obowiązek wynikający z polecenia samego Chrystusa²⁸. Uprzywilejowane miejsce w przygotowaniu do chrztu zajmują rodzice, chrzestni i duszpasterze²⁹.

Ponadto analizowany statut odwołuje się do „Instrukcji o udzieleniu sakramentu chrztu”³⁰, która została dołączona do uchwał synodalnych³¹. Instrukcja w swoim wstępie zaznacza, że duszpasterze, udzielając sakramentu chrztu dzieciom powinni przestrzegać zasad podanych w *Obrzędach Chrztu dzieci według rytuału Rzymskiego*, a w odniesieniu do chrztu dorosłych w *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*.

Wspomniane dwa statuty wprowadzające nas w zagadnienie udzielania sakramentu chrztu na terenie Diecezji Rzeszowskiej nie podkreślają wprost, że chrzest jest pierwszym z sakramentów, że jest bramą otwierającą drogę do pozostałych sakramentów, a przyjęcie ich bez uprzedniego otrzymania sakramentu chrztu sprawia, że są one nieważnie przyjęte³².

24. Rz 8,15; Ga 4,5.

25. „Ludzie przez Chrzest wszczępieni w Chrystusa stają się Ludem Bożym, a otrzymawszy odpuszczenie wszystkich grzechów, wyrwani z mocy ciemności, zostają wyniesieni do stanu przybranych synów. Odradzając się z wody i Ducha Świętego, stają się nowym stworzeniem i przez to zostają nazwani synami Bożymi i są nimi rzeczywiście (por. 1 J 3,1).

26. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 132.

27. „W aspekcie teologicznym chrzest powoduje odrodzenie duchowe człowieka, przywracając mu życie nadprzyrodzone utracone przez grzech pierworodny i uzdalniające go do działań zasługujących na osiągnięcie celu nadprzyrodzonego, czyli zbawienia. W aspekcie prawnym wydarzenie to oznacza nabycie przez człowieka osobowości prawnej w Kościele, pozwalające mu na korzystanie z uprawnień właściwych dla chrześcijan i wprowadzające go do obowiązków”. K. Mierzejewski, *Wymagania prawne do dopuszczenia dziecka do sakramentu chrztu*, „Studia Gdańskie” 28 (2011), s. 93.

28. W. Wąsik, *Obowiązki rodziców związane z udzieleniem chrztu dzieciom*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 1-2 (2002), s. 172-184.

29. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 132.

30. *Instrukcja o udzieleniu sakramentu chrztu*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 237-238.

31. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 132.

32. Kan. 849 KPK, mówi: „Chrzest, brama sakramentów, konieczny do zbawienia przez rzeczywiste lub zamierzone przyjęcie, który uwalnia ludzi od grzechów, odradza ich jako dzieci Boże i przez upodobnienie do Chrystusa niezniszczalnym charakterem włącza ich do Kościoła, jest ważnie udzielany jedynie przez obmycie w prawdziwej wodzie z zastosowaniem koniecznej formy słownej”.

Instrukcja o udzieleniu sakramentu chrztu

Dołączona *Instrukcja*, składająca się z 14 punktów, zawiera szereg bardzo praktycznych porad, jak należy sprawować sakrament chrztu w lokalnym Kościele rzeszowskim, ale przede wszystkim wiele sugestii duszpasterskich, skierowanych do duszpasterzy, aby udzielanie tego sakramentu wpływało także na formowanie i kształtowanie życia religijnego rodziców dziecka, chrzestnych oraz osób z bliskiego otoczenia dziecka mającego przyjąć tenże sakrament³³.

Ojcowie synodalni zachęcają w *Instrukcji* do podtrzymywania zwyczaju sprawowania obrzędu błogosławieństwa matek przed urodzeniem dziecka, który jest doskonałą okazją do spotkania mającego charakter katechezy dla rodziców i chrzestnych, której celem powinna być promocja wartości życia ludzkiego i przygotowanie do właściwego wyboru imienia chrześcijańskiego dziecka³⁴.

Dodatkowo podkreślone jest także znaczenie samych konferencji przedchrzcielnych, które są doskonałą okazją do pogłębienia wiedzy religijnej rodziców i chrzestnych, a także członków ich rodzin, dlatego są one konieczne i nie należy ich zaniedbywać lub pomniejszać znaczenia w posłudze parafialnej. Duszpasterze powinni przeprowadzić dla rodziców i chrzestnych dwie konferencje po zgłoszeniu chęci chrztu, a w wyjątkowych sytuacjach może odbyć się tylko jedna konferencja w przeddzień jego udzielenia³⁵.

Instrukcja, oprócz ustalenia liczby katechez przedchrzcielnych, wyjaśnia, że powinny mieć formę duszpasterskiego pouczenia i wspólnej modlitwy. Sugeruje także, że treścią tych spotkań powinno być nie tylko wyjaśnienie teologiczne, czym jest chrzest i obrzęd liturgiczny chrztu, a także wytłumaczenie rodzicom i chrzestnym symboliki imienia chrześcijańskiego. Natomiast istotą spotkania jest wyakcentowanie, faktu że, rodzice dziecka mają obowiązek doprowadzić dziecko do poznania Boga, zatroszczyć się o rozwój wiary w jego życiu i przygotować je do przyjęcia sakramentu bierzmowania i pełnego uczestnictwa w Eucharystii³⁶.

33. W instrukcji znajdujemy zachętę skierowaną do rodziców dziecka mającego przyjąć chrzest, aby zadbali o nabycie świecy chrzcielnej, natomiast obowiązkiem duszpasterzy w konferencjach przedchrzcielnych jest wyjaśnić jej symboliczne znaczenie oraz przekazać, że nie należy jej używać do innych celów, lecz przechowywać pieczołowicie i zapalać w czasie Pierwszej Komunii św., Bierzmowania, Sakramentu Małżeństwa, Namaszczenia Chorych i ważnych chwilach życia. Rodzice mają także obowiązek zadbać o przygotowanie białej szaty chrzcielnej, symbolizującej niewinność ochrzczonego poprzez odpuszczenie grzechów.

34. *Instrukcja o udzielaniu sakramentu chrztu*, s. 237.

35. Według synodu konferencje przedchrzcielne powinny mieć formę duszpasterskiego pouczenia i wspólnej modlitwy, a ich treścią powinna być teologia i obrzęd liturgiczny chrztu oraz symbolika znaczenia imienia chrześcijańskiego. Duszpasterze mają za zadanie w trakcie takich spotkań wyakcentować i uświadomić, że po chrzcie to rodzice dziecka, mają obowiązek doprowadzić dziecko do poznania Boga, którego przybrany synem się stało oraz przygotować do przyjęcia bierzmowania i pełnego uczestnictwa w Eucharystii. *Instrukcja o udzielaniu sakramentu chrztu*, s. 237-238.

36. Tamże, s. 237-238.

Instrukcja zwraca się do duszpasterzy parafialnych, zwłaszcza do proboszczów, aby z należytą troską dbali o chrzcielnicę, jako miejsce chrztu³⁷. Synod podkreśla, że w okresie wielkanocnym należy używać wody poświęconej w Wigilię Paschalną, a poza tym okresem szafarz tego sakramentu powinien wodę święcić przy każdym udzielaniu chrztu. Jednocześnie duszpasterze mają czuwać nad tym, aby woda do chrztu była naturalna i czysta, a w okresie zimowym należy ją podgrzać.

Ostatnią kwestią poruszaną w *Instrukcji*, jest zagadnienie czasu, w którym dziecko ma otrzymać omawiany sakrament³⁸. Przede wszystkim rodzice mają zadbać o to, aby chrzest odbył się w pierwszych tygodniach po urodzeniu dziecka, jeśli oczywiście nie ma istotnych przeszkód. Zgodnie z tą sugestią chrzest powinien odbyć się w pierwszym lub drugim miesiącu po urodzeniu dziecka. Na pewno nie można odwlekać tego obowiązku bez szkody duchowej dla samego dziecka³⁹.

Chrzest dzieci

W tej części znajdujemy bardzo wiele odnośników, które przenoszą nas do rozwiązań znajdujących się w aktualnie obowiązującym *Kodeksie prawa kanonicznego* oraz kilka zaleceń duszpasterskich dla proboszczów i ich współpracowników w parafiach Diecezji Rzeszowskiej dotyczących sprawowania chrztu dziecka.

Statut wprowadzający nas w kwestię chrztu dzieci składa się z dwóch paragrafów i powołując się na kan. 851, nr 2 KPK, zwraca się bezpośrednio do duszpasterzy i niejako nakazuje im nie tylko, aby chrzest był przeżyciem i wydarzeniem dla całej wspólnoty parafialnej, a nie tylko dla rodziny i krewnych, ale przede wszystkim jako pasterze odpowiedzialni za powierzoną im wspólnotę odpowiednio powinni przygotować tych, którzy proszą o chrzest dziecka. Duszpasterze mają więc obowiązek wyjaśnić im znaczenie tego sakramentu i spoczywających na nich obowiązkach⁴⁰.

Dokument synodalny dość obszernie podaje ścisłe preferencje co do odpowiedniego miejsca udzielania chrztu, powołując się w tym na rozwiązania kodeksowe: kościół parafialny, inny kościół, kaplica⁴¹. Uprzywilejowany miejscem jest bez

37. W czasie sprawowania analizowanego sakramentu poza okresem wielkanocnym instrukcja przypomina, że obok chrzcielnicy należy ustawić paschał i zapalić go przy każdorazowym udzieleniu chrztu. Ponadto synod zachęca duszpasterzy, aby paschał nie był sztuczną świecą z wkładem świecowym lub olejowym, lecz naturalną świecą, odnawianą corocznie. Paschał powinien być nadto umieszczony na wysokim świeczniku, aby górował nad wszystkimi uczestnikami liturgii. W trosce o jak najlepsze uczestnictwo osób biorących udział w kościele w udzielaniu sakramentu chrztu należy zapewnić odpowiednie środki nagłaśniające, pozwalające uczestniczyć wszystkim zebrany w obrzędzie. *Instrukcja o udzielaniu sakramentu chrztu*, s. 237-238. Zob. P. Gajda, *Miejsce chrztu w nowej koncepcji wnętrza kościelnego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 25 (1972), nr 2, s. 126-134.

38. Zob. kan. 856 KPK.

39. *Instrukcja o udzielaniu sakramentu chrztu*, s. 237-238.

40. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 132.

41. Zob. kan. 857 KPK.

wątpienia kościół parafialny rodziców dziecka. Natomiast tylko za zezwoleniem ordynariusza miejsca z poważnej przyczyny można go sprawować w domach prywatnych. Sakrament chrztu nie powinien być udzielany w szpitalach, chyba że życie dziecka jest zagrożone i nie można odkładać go w czasie⁴².

Sakrament chrztu powinien być udzielany w niedzielę, ponieważ Kościół obchodzi wtedy Misterium Paschalne, ale najstosowniejszym dniem jest Wigilia Wielkanocna ze względu na paschalny charakter chrztu⁴³. Synod nie mówi o tym wprost, że jeżeli jednak zachodzi faktyczna potrzeba, to można ten sakrament celebrować również w innym czasie. Zaznacza jednocześnie, że we wszystkich parafiach Diecezji Rzeszowskiej powinny być ustalone i podane do publicznej wiadomości terminy sprawowania chrztu dzieci⁴⁴.

Chrzest należy sprawować w czasie Mszy św. z udziałem wiernych, aby podkreślić związek i integralną jedność chrztu i Eucharystii i by wspólnota parafialna mogła brać czynny i pełny udział w tym obrzędzie⁴⁵.

Synod zwraca także uwagę, że rodzice dziecka i chrzestni winni być odpowiednio przygotowani do uczestniczenia w sakramencie chrztu. W tym celu duszpasterze powinni organizować spotkania z rodzicami oczekującymi dziecka celem pouczenia ich o godności rodzicielstwa i znaczeniu chrztu dla życia chrześcijańskiego. Katechezy przedchrzcielne powinny w dużych parafiach odbywać się raz w miesiącu, a w mniejszych parafiach stosownie do potrzeb, zwłaszcza przed Wielkanocą i Bożym Narodzeniem⁴⁶. Takie spotkanie rodziców i chrzestnych z duszpasterzem, mające charakter przygotowawczy, nie tylko umożliwi przybyłym pogłębienie swojej wiary, ale przede wszystkim pozwala ustalić, czy kierują się oni motywami religijnymi, czy w ogóle są przygotowani do podjęcia katolickiego wychowania potomstwa⁴⁷.

Duszpasterze winni ponadto w swoim nauczaniu zachęcać rodziców, aby przynajmniej jedno z imion nadawanych dziecku figurowało w wykazie świętych i błogosławionych⁴⁸.

42. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 133.

43. Zob. kan. 856 KPK. Synod przypomina także, że sakramenty wtajemniczenia dorosłych należy sprawować w Wigilię Paschalną, która jest normalnym terminem udzielania sakramentów wtajemniczenia.

44. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 133.

45. Tamże, s. 133.

46. Tamże, s. 133.

47. K. Dullak, *Chrzest dzieci rodziców żyjących bez sakramentu małżeństwa*, „Colloquia Theloquia Ottoniana” 2 (2012), s. 83-84.

48. „Rodzice, chrzestni i proboszcz powinni troszczyć się, by nie nadawać imienia obcego duchowi chrześcijańskiemu” kan. 855 KPK. Poprzedni Kodeks z 1917 roku ściśle określał, że to proboszcz miał gwarantować, by rodzice wybrali dziecku imię chrześcijańskie. Jeśli natomiast rodzice zdecydowali inaczej, proboszcz nadawał drugie imię chrześcijańskie, a obydwa wpisywano do parafialnej księgi ochrzczonych. Zob. W. Wąsik, *Obowiązki rodziców*, s. 181-182.

Sprawą, która budzi niekiedy różne wątpliwości i niejasności, jest dopuszczenie do chrztu dzieci z rodzin religijnie obojętnych lub zaniedbanych⁴⁹. Synod zabiera głos w tej sprawie i ceduje decyzję o dopuszczeniu dziecka do chrztu na miejscowego proboszcza⁵⁰. To on, mając na uwadze świętość sakramentu oraz zobowiązanie do wychowania w wierze dziecka ochrzczonego, ma podjąć decyzję zgodnie z kan. 868 KPK o ewentualnym niedopuszczeniu dziecka do udzielenia sakramentu chrztu⁵¹. Należy jednak zauważyć, że w przywołanym kanonie mówi się o zupełnym braku uzasadnionej nadziei. Chodzi więc o sytuację, w której jest brak jakichkolwiek szans na katolickie wychowanie dziecka. Ponadto należy podkreślić, że prawodawca nie mówi o odmowie udzielenia chrztu, ale o jego odłożeniu⁵².

Podstawowym warunkiem udzielenia chrztu dziecka jest zadeklarowana wola rodziców lub jego prawnych opiekunów wychowania dziecka po katolicku, czasem niezależnie od słabości czy powikłań życiowych jego rodziców, dająca uzasadnioną nadzieję katolickiego wychowania dziecka⁵³. Wola proszących o chrzest w niektórych wypadkach winna być poparta pisemną prośbą, która będzie świadectwem potwierdzającym wolę rodziców i powinna zrodzić uzasadnioną nadzieję na katolickie wychowanie dziecka⁵⁴.

49. Zob. kan. 868 KPK.

50. „Nadzieja religijnego wychowania dziecka w rodzinie według zamysłu prawodawcy kościelnego musi być uzasadniona. Duszpasterz sprawdzający spełnianie przez rodziców tego ważnego warunku powinien przed wyrażeniem zgody na chrzest dowiedzieć się, czy żyją oni w małżeństwie sakramentalnym, czy wypełniają przynajmniej podstawowe obowiązki religijne, czy ich postawa życiowa nie stanowi zgorznienia dla pozostałej rodziny i sąsiadów. W przypadku związków niesakramentalnych, zawartych tylko na forum cywilnym z powodu przeszkody węzła małżeńskiego, tym bardziej zwracać należy uwagę na atmosferę religijną w takiej rodzinie. Kiedy rodzice dziecka żyją w konkubinacie, nie widząc konieczności zawarcia małżeństwa sakramentalnego, swoją postawą dają wyraz braku wiary w potrzebę uczestniczenia w życiu sakramentalnym Kościoła (sakrament pokuty i Eucharystii). Nie ma tu, jak można przypuszczać, uzasadnionej nadziei na wychowanie potomstwa w atmosferze religijnej. Dlatego zadaniem duszpasterza jest najpierw podjąć próbę doprowadzenia do wiary tych osób, które mają ją potem przekazać potomstwu”. K. Dullak, *Chrzest dzieci*, s. 88.

51. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 133.

52. K. Mierzejewski, *Wymagania prawne do dopuszczenia dziecka do sakramentu chrztu*, s. 100-102.

53. J. Kodzia, *Prawo do sakramentu chrztu według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 2 (2012), s. 93-108.

54. W Archidiecezji Przemyskiej (statut 317) odpowiedzialność za wychowanie dziecka ochrzczonego w rodzinie religijnie obojętnej lub zaniedbanej powinna spoczywać na rodzicach chrzestnych, którzy mają obowiązkowo podpisać oświadczenie w tej sprawie. Najpierw zobowiązanie podpisują rodzice dziecka w brzmieniu: „My, niżej podpisani N. N., zobowiązujemy się wobec Boga, że nasze dziecko N. N., które ma przyjąć sakrament chrztu św., wychowamy w wierze katolickiej”. Następnie podpisy mają złożyć rodzice chrzestni pod następującą treścią swego oświadczenia: „My, niżej podpisani rodzice chrzestni N. N., zobowiązujemy się wobec Boga, że N. N., który(a) ma przyjąć sakrament chrztu św., zostanie wychowany(a) w wierze katolickiej”. Formularz z tymi oświadczeniami potwierdza także swoim podpisem duszpasterz-szafarz, który je przyjmował. Por. *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i Aneksy*, Przemysł 2000, statut 317.

Synod przywołuje także trzy nadzwyczajne sytuacje zawarte w KPK dotyczące udzielenia sakramentu chrztu. Pierwsza z nich dotyczy niebezpieczeństwa śmierci dziecka rodziców katolickich, a nawet niekatolickich, kiedy to należy bezwzględnie ochrzcić dziecko, nawet wbrew woli rodziców⁵⁵. Oznacza to, że w tym przypadku Kościół widzi na pierwszym miejscu dobro dziecka, jego zbawienie, które postrzegane jest ponad prawem rodziców. Jednakże w praktyce z tego uprawnienia należy korzystać w sposób roztropny, aby nie naruszać uprawnień rodziców, ich wolności sumienia, jednocześnie działając na szkodę Kościoła⁵⁶.

Druga sytuacja dotyczy dziecka porzuconego lub znalezionej. Prawodawca kodeksowy uważa, że zdatnym do przyjęcia chrztu jest każdy człowiek, który nie został jeszcze ochrzczony⁵⁷. Kiedy więc nie da się nabyć pewności, po przeprowadzonych badaniach, że zostało ono już wcześniej ochrzczone, wówczas należy je ochrzcić⁵⁸.

Trzecia natomiast sytuacja odnosi się do przypadku płodów poronionych w wyniku poronienia lub aborcji, jeśli żyją także powinno się je ochrzcić ze względu na przyjętą przez Kościół naukę dotyczącą początku życia ludzkiego, gdzie płód ludzki od momentu poczęcia posiada już duszę rozumną⁵⁹. Warto jednak zauważyć, że roztropność i etyka chrześcijańska wymaga, aby chrzest poronionych płodów był udzielany z zasady przez lekarza lub pielęgniarkę-położną⁶⁰.

Prawodawca synodalny zwraca również uwagę na osoby, które żyją w związkach niesakramentalnych, a chcą ochrzcić swoje dziecko. Synod rozróżnia tutaj dwie sytuacje. Pierwsza z nich dotyczy osób, które żyjąc w związku nieformalnym, nie mają przeszkód do zawarcia małżeństwa sakramentalnego. W tym przypadku chrzest nie tylko powinien być okazją do pogłębienia wiary rodziców, ale duszpasterze mają obowiązek zachęcenia rodziców dziecka do zawarcia małżeństwa kanonicznego. Druga natomiast sytuacja związana jest z rodzicami dziecka, którzy mając przeszkody kanoniczne, nie mogą zawrzeć sakramentu małżeństwa. Synod

55. Kan. 868 § 2 KPK.

56. J. Kodzia, *Prawo do sakramentu chrztu*, s. 101; B.Z. Zubert, *Chrzest dziecka wbrew woli rodziców: próba krytycznej wykładni kan. 868 § 2 KPK 1983*, „Prawo Kanoniczne” 39 (1996), nr 3-4, s. 43-64.

57. Kan. 864KPK.

58. Kan. 870 KPK

59. Kan. 871 KPK. „Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 roku podawał więcej szczegółów dotyczących obowiązku chrztu płodów poronionych. Płody zniekształcone i potworki trzeba ochrzcić przynajmniej warunkowo. Przy chrzcie płodów poronionych należy kłaść nacisk, aby woda chrzcielna obmyła ciało embrionu — płodu. Nie wystarczy bowiem, żeby woda spłynęła tylko po błonach otaczających płód. Mały embrion należy zanurzyć w wodzie, tam otworzyć błony i wtedy dopiero wymówić formułę chrztu. Ochrzczenie bowiem embrionu zamkniętego w błonach jest chrztem nieważnym”. L. Świto, *Osobowość prawna nasciturusa w prawie kanonicznym i polskim*, „Studia Warmińskie” 35 (1998), s. 401.

60. W. Wenz, *Recepcja norm prawa powszechnego o szafarzu sakramentu chrztu świętego w prawie partykularnym wybranych synodów diecezjalnych w Polsce*, „Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 4 (2005), nr 2, s. 239.

zachęca duszpasterzy, aby wspomnianych rodziców dziecka objęli troską duszpasterską, zachęcając ich do modlitwy rodzinnej, do chrześcijańskiego wychowania dzieci oraz praktykowania pokuty i czynów miłosierdzia⁶¹.

Synod bardzo lapidarnie zajmuje się natomiast kwestią związaną z rodzicami chrzestnymi zaznaczając, że do tej funkcji należy wybierać: „osoby, które mogą wypełnić to zadanie (kan. 872 KPK)⁶²”. Jednocześnie dodaje, że zadaniem rodziców chrzestnych, jest wspomaganie rodziców dziecka w trosce o doprowadzenie go do wyznawania wiary i wyrażania jej życiem⁶³.

Bardzo szczegółowo jest natomiast opisane zagadnienie odnotowania faktu chrztu w parafialnej księdze ochrzczonych. Fakt chrztu, obejmujący dane określone przepisami kan. 877 KPK⁶⁴, na podstawie dokumentów urzędowych⁶⁵, a nie tylko na podstawie oświadczenia rodziców lub prawnych opiekunów powinien być dokładnie i niezwłocznie odnotowany we wspomnianej wyżej księdze⁶⁶.

Synod ponadto wyjaśnia bazując na kan. 877 § 2 KPK, że jeśli dziecko jest zrodzone z matki niezamężnej, należy wpisać nazwisko zgodnie z dokumentami cywilnymi. Odnośnie nazwiska ojca w analizowanym przypadku, należy je umieścić w księdze ochrzczonych tylko wtedy, gdy jego ojcostwo potwierdza jakiś dokument publiczny. W pozostałych wypadkach wpisuje się ochrzczonego bez żadnej wzmianki o ojcu lub rodzicach⁶⁷.

61. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 133.

62. Statut 252 § 2 dodatkowo dodaje: „kandydaci na chrzestnych pochodzących z innych parafii, winni przedstawić stosowne zaświadczenie od własnego proboszcza o zdolności do pełnienia tej funkcji”. Zgodnie z obowiązującym Kodeksem Prawa Kanonicznego na rodziców chrzestnych należy wybierać osoby, które ukończyły 16 lat, przyjęły już sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego, prowadzą życie zgodne z wiarą i prawo nie zabrania im pełnienia zadań chrzestnego. M. Nowak, *Rodzic chrzestny i świadek chrztu w świetle prawodawstwa kościelnego*, „Studia Elbląskie” 17 (2016), s. 211-226.

63. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 134-135.

64. Kan. 877 § 1 KPK: „Proboszcz miejsca udzielenia chrztu powinien bezzwłocznie i dokładnie zapisać w księdze ochrzczonych nazwisko ochrzczonego, czyniąc wzmiankę o szafarzu, rodzicach, chrzestnych oraz o świadkach, jeśli występują, jak również o miejscu i dacie udzielonego chrztu, podając również datę i miejsce urodzenia”.

65. Odpis aktu urodzenia.

66. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 135. Kopie parafialnej księgi ochrzczonych należy co roku przekazywać do Archiwum Diecezjalnego. W Archidiecezji Przemyskiej, zgodnie z postanowieniami synodalnymi, kopie parafialnej księgi ochrzczonych są przekazywane co pięć lat do Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu. *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i Aneksy*, statut 312.

67. W wypadku dziecka adoptowanego należy wpisać nazwiska adoptujących oraz, jeśli są znane, nazwiska rodziców naturalnych zgodnie z brzmieniem jak w zupełnym akcie urodzenia (kan. 877 § 3 KPK). *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 135.

Co ciekawe synod nie podejmuje bezpośrednio zagadnienia związanego z szafarzem chrztu. Natomiast zgodnie z klasyfikacją kodeksową zwyczajnym szafarzem chrztu św. prawodawca nazywa biskupa, prezbitera i diakona⁶⁸.

W. Wenz wskazuje, że w literaturze kanonicznej i teologicznej można spotkać się z bardziej szczegółową propozycją podziału. Mianowicie: na szafarza zwyczajnego głównego, którym jest zawsze biskup, szafarza samodzielnego, którym jest proboszcz i szafarza pomocniczego, którym może być każdy prezbiter i diakon. Natomiast szafarzem innym może być laik, np. katecheta, każdy wierny ochrzczony, a nawet osoba, która nie przyjęła tego sakramentu⁶⁹.

Dość ciekawą sugestią duszpasterską, jest natomiast zachęta do proboszczów o zatroszczenie się w swoich wspólnotach parafialnych, aby każdy dorosły parafianin umiał udzielić sakramentu chrztu w niebezpieczeństwie śmierci. Dotyczyć to powinno nie tylko położnych, pielęgniarek, opiekunów społecznych, ale także rodziców. Obowiązek ten spoczywa nie tylko na proboszczach, ale także na katechetach, katechizujących w szkołach, którzy mają za zadanie pouczyć o tym starszą młodzież w ramach katechezy. Zgodnie bowiem z kan. 861 § 2 KPK w niebezpieczeństwie śmierci chrztu może udzielić każdy człowiek mający właściwą intencję i potrafiący to uczynić⁷⁰.

Dodatkowo Synod Rzeszowski zaleca, aby obchodzono uroczyste rocznicę chrztu. Nie podaje, co prawda, czy tylko pierwszą rocznicę i sposobu jej przeprowadzenia⁷¹, ale zaznacza, że szczególnie uroczysty charakter powinno mieć odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych w liturgii Wigilii Paschalnej oraz w dniu Pierwszej Komunii Świętej, a także przed przyjęciem bierzmowania⁷².

Synod w kontekście pamiętki chrztu przywołuje także kwestię świętowania imienin. Ojcowie synodalni podkreślają, że imieniny są dawnym zwyczajem, który pozwala obchodzić pamiętkę chrztu w dniu patronalnego święta. W związku z powyższym duszpasterze przy tej okazji powinni przypominać o łaskach

68. Kan. 861 § 1 KPK.

69. W. Wenz, *Recepcja norm prawa powszechnego o szafarzu sakramentu chrztu świętego w prawie partykularnym*, s. 234.

70. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 135. W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r. zawarto normę, zgodnie z którą każdy człowiek, a więc także świecki, może udzielić chrztu prywatnego, gdy nie ma możliwości, aby szafarzem był duchowny. Godziwie czyni to wtedy w pierwszej kolejności mężczyzna, a w następnej – kobieta, chyba, że zna ona lepiej sposób i formę sprawowanego sakramentu. M. Koterba, *Osoba świecka jako szafarz sakramentów świętych*, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 4 (2014), s. 44-45.

71. Synod Archidiecezji Przemyskiej zachęca natomiast duszpasterzy do uroczystego obchodzenia w parafii pierwszej rocznicy chrztu dziecka połączonej ze specjalnym błogosławieństwem i katechezą dla rodziców. *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i Aneksy*, statut 315 § 1.

72. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 136.

i zobowiązaniach płynących z przyjęcia tego sakramentu i zachęcać do poznania swojego świętego patrona i sposobu naśladowania Chrystusa⁷³.

Warto też podkreślić, że Synod Rzeszowski, który odbył się już po synodzie archidiecezji przemyskiej, obradującym w latach 1995-2000, pomija niektóre rozwiązania prawne jak i duszpasterskie zaproponowane przez wspomniany synod.

Należy do nich zaliczyć chociażby zalecenie synodu przemyskiego, aby rodzice, chrzestni czy inni bliscy przyjmujących chrzest spełniali niektóre funkcje liturgiczne w czasie sprawowania sakramentu chrztu w czasie Mszy św., jak: czytania, śpiew międzylekcyjny, wezwania modlitwy wiernych, przyniesienie darów ofiarnych⁷⁴.

Synod Diecezji Rzeszowskiej przemilczał także istotną zachętę, aby rodzice oraz rodzice chrzestni, o ile nie mają przeszkód, powinni w czasie obrzędu chrztu przystąpić do stołu Pańskiego i to duszpasterze powinni zachęcać, aby także rodzina i krewni kandydata do chrztu przystąpili do sakramentu pokuty i Komunii świętej⁷⁵.

Nieobecna jest także kwestia dotycząca zmiany wpisów dokonywanych w księdze ochrzczonych przez duszpasterzy. Synod nie podnosi zagadnienia, że wszelkie zmiany w księdze ochrzczonych obejmujące nazwisko i imię ochrzczonego, wzmiankę o szafarzu, rodzicach chrzestnych oraz świadkach, jak również miejsce i datę udzielonego chrztu oraz miejsce i datę urodzenia, należy dokonać dopiero po uzyskaniu pisemnej zgody ordynariusza miejsca⁷⁶.

Chrzest dorosłych

Oprócz chrztu dzieci, synod porusza także ogólne zagadnienie związane z chrztem osób dorosłych, poświęcając mu dwa statuty⁷⁷. Pierwszy z nich omawia warunki, jakie musi spełnić dorosła osoba starająca się o dopuszczenie do obrzędu chrześcijańskiego wtajemniczenia, w skład którego wchodzi nie tylko sprawowanie chrztu, ale także bierzmowania i Eucharystii⁷⁸.

Synod, odwołując się do kan. 865 KPK, wylicza trzy warunki konieczne, które musi spełnić osoba dorosła pragnąca przyjąć sakrament chrztu i pozostałe

73. Tamże, s. 136. Synod Przemyski podkreśla, że szczególnieym darem imiennym, cenionym przez chrześcijan, niech będzie wspólna modlitwa lub ofiarowanie Mszy świętej w intencji solenizanta. *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i Aneksy*, statut 315 § 2.

74. Tamże, statut 309.

75. Tamże, statut 310.

76. Tamże, statut 313. B. Trojanowski, *Zmiany i adnotacje w księgach metrykalnych z uwzględnieniem kwestii problematycznych w tej materii w obowiązujących przepisach o ochronie danych osobowych w Polsce*, „Kościół i Prawo” 8 (21) (2019), nr 2, s. 49-71.

77. W pierwszych wiekach chrześcijaństwa aż po VI wiek chrzczono ludzi dorosłych, którzy nawracali się z judaizmu i z religii pogańskich. Szczególnie ważne na tym etapie kształtowania się Kościoła były katechezy chrzcielne, a sam czas przygotowania dorosłych do chrztu nazywano katechumenatem. Zob. J. Bagrowicz, *Naznaczcie wasze dziecko znakiem Jezusa Chrystusa. O właściwe przeżywanie sakramentu chrztu*, Włocławek 2015, s. 25.

78. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 136.

sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia. Przede wszystkim musi wyrazić wolę przyjęcia sakramentu chrztu, powinien być odpowiednio pouczony o prawdach wiary i chrześcijańskich obowiązkach i przejść praktyki życia chrześcijańskiego w katechumenacie. Jednocześnie synod milczy o jeszcze jednym warunku zamieszczonym w analizowanym kanonie KPK, a mianowicie o pouczeniu o konieczności żalu za grzechy⁷⁹.

Ponadto synod, powołując się na *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, podkreśla, że na drodze katechumena do chrztu, oprócz okresów poszukiwania i dojrzewania, istnieją trzy „stopnie”, czyli etapy. Zaś tym trzem etapom odpowiadają trzy obrzędy liturgiczne: obrzęd przyjęcia do katechumenatu, wybranie kandydatów do chrztu i sprawowanie sakramentów⁸⁰.

Zgodnie z kan. 863 KPK ojcowie synodalni przypominają, że o chrzcie tych, którzy ukończyli cztertnasty rok życia, powinien być powiadomiony biskup diecezjalny, ażeby, jeśli uzna to za wskazane, sam udzielił chrztu⁸¹.

Odnośnie przygotowania osób dorosłych do chrztu synod proponuje dwa rozwiązania. W pierwszym rozwiązaniu przygotowaniem do chrztu osoby dorosłej zajmuje się proboszcz lub wskazany przez niego kapłan, do którego zgłosiła się osoba wyrażająca wolę przyjęcia tego sakramentu. W tej sytuacji zakres obowiązków duszpasterza przygotowującego osobę dorosłą do chrztu wielokrotnie się poszerza, bowiem należy bezpośrednio i wieloaspektowo zainicjować przygotowania z zakresu chrztu, bierzmowania, sakramentu pokuty i Eucharystii⁸². Natomiast w drugim przypadku duszpasterze mogą skierować osobę dorosłą do Diecezjalnego Ośrodka Katechumenalnego⁸³.

Synod wyznacza też czas katechumenatu w Diecezji Rzeszowskiej na okres jednego roku. W szczególnych sytuacjach czas ten może być skrócony przez biskupa diecezjalnego⁸⁴.

79. Tamże, s. 136. „Pierwszy z warunków – wyrażenie woli przyjęcia chrztu – wynika z wolności osoby i jest wymagany do ważności sakramentu. Idąc po myśli nauki Soboru Watykańskiego II, zwłaszcza Deklaracji o wolności religijnej *Dignitatis humanae*, nie można nikogo zmuszać do przyjęcia chrztu wbrew jego woli. Pozostałe wymogi warunkują godziwe przyjęcie tego sakramentu. Oznacza to, że szafarz nie ma prawa udzielić tego sakramentu w sytuacji niezachowania przepisów tego kanonu. Gdyby go udzielił, chrzest zostałby przyjęty niegodziwie, pozbawiony skuteczności łaski, którą miał przynieść, a szafarz zaciągnąłby winę moralną, grzesząc ciężko przeciw godności tego sakramentu”. J. Kodzia, *Prawo do sakramentu chrztu*, s. 99.

80. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 136.

81. Tamże, s. 136.

82. W. Wenz, *Recepcja norm prawa powszechnego o szafarzu sakramentu chrztu świętego w prawie partykularnym*, s. 242-243.

83. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, s. 137.

84. Tamże, s. 137.

Podsumowanie

Kościół, który strzeże depozytu sakramentów, ma prawo ustalać warunki ich ważnego i godziwego sprawowania. Wśród nich pierwsze miejsce zajmuje chrzest, który jest bramą dla pozostałych sakramentów.

Synod Rzeszowski, idąc za normami prawa powszechnego, podkreśla, iż duszpasterze w kościelnym nauczaniu zarówno w kościele, jak i na katechezie powinni często przypominać wiernym o znaczeniu tego sakramentu, który jest konieczny do zbawienia, a przez który człowiek uwolniony od grzechów otrzymuje godność dziecka Bożego, upodabnia się do Chrystusa i zostaje włączony do wspólnoty Kościoła Katolickiego. Ojcowie synodalni podkreślają także, że zdolnym do chrztu zgodnie z obowiązującym prawem, jest każdy człowiek, który jeszcze nie został ochrzczony w sposób ważny. Ponadto do przyjęcia tego sakramentu potrzeba wiary, przede wszystkim rodziców, którzy są w stanie zapewnić wzrost w wierze dziecka przyjmującego ten sakrament. Należy też uwzględnić, że sakrament chrztu zawsze dokonuje się we wspólnocie, której reprezentantami są chociażby rodzice oraz rodzina.

Bibliografia

Źródła

1. *Codex Iuris Canonici, auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks prawa kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
2. *Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, Instructio De Synodis dioecesanis agendis*, 19 III 1997, „Acta Apostolicae Sedis” 89 (1997), s. 706-727.
3. *Dekret zwołujący Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 15-16.
4. *Instrukcja i udzielaniu sakramentu chrztu*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 237-238.
5. *Słowo Biskupa Rzeszowskiego na zakończenie synodu*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 34-38.
6. *Sobór Watykański II, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele Christus Dominus*, 28.10.1965, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*; tekst polski, Poznań 2002, s. 236-258.
7. *Statuty Pierwszego Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, w: *Pierwszy Synod Diecezji Rzeszowskiej 2001-2004*, Rzeszów 2004, s. 43-196.
8. *Synod Archidiecezji Przemyskiej 1995-2000. Statuty i Aneksy*, Przemyśl 2000.
9. *Wtajemniczenie chrześcijańskie*, w: *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, wyd. III, Katowice 1994, n. 4, s. 10-11.

Literatura

1. Bagrowicz J., *Naznaczcie wasze dziecko znakiem Jezusa Chrystusa. O właściwe przeżywanie sakramentu chrztu*, Włocławek 2015.
2. Dullak K., *Chrzest dzieci rodziców żyjących bez sakramentu małżeństwa*, „Colloquia Theloquia Ottoniana” 2 (2012), s. 81-92.
3. Gajda P., *Miejsce chrztu w nowej koncepcji wnętrza kościelnego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 25 (1972), nr 2, s. 126-134.
4. Góralski W., *Instytucja synodu w Kodeksie Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, „Prawo Kanoniczne” 31 (1988), nr 3-4, s. 35-44.
5. Góralski W., *Struktury synodalne i kolegialne w Kościele partykularnym według KPK Jana Pawła II*, „Studia Płockie” 14 (1986), s. 54-68.
6. Góralski W., *Synod diecezjalny*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski, Lublin 2006.
7. *Historia Synodu Diecezji Rzeszowskiej*, <http://www.diecezja.rzeszow.pl/2015/04/historia-synodu-wpis-1/> [dostęp: 23.06.2020].
8. Kodzia J., *Prawo do sakramentu chrztu według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 2 (2012), s. 93-108.
9. Koterba M., *Osoba świecka, jako szafarz sakramentów świętych*, „Kortowski Przegląd Prawniczy” 4 (2014), s. 44-49.
10. Mierzejewski K., *Wymagania prawne do dopuszczenia dziecka do sakramentu chrztu*, „Studia Gdańskie” 28 (2011), s. 91-103.
11. Motyka A., *Diecezja Rzeszowska – 25 lat istnienia i misji*, „Resovia Sacra” 24 (2017), s. 321-345.
12. Nabywaniec S., *Piętnastolecie Diecezji Rzeszowskiej w kontekście roli diecezji w życiu Kościoła i narodu. Refleksja historyczna*, „Resovia Sacra” 14-15 (2007-2008), s. 207-220.
13. Nowak M., *Rodzic chrzestny i świadek chrztu w świetle prawodawstwa kościelnego*, „Studia Elbląskie” 17 (2016), s. 211-226.
14. Sitarz M., *Kompetencje organów kolegialnych w kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według prawa kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2008.
15. Sitarz M., *Synod diecezjalny*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, T. II/1: Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 333-344.
16. Śmigiel W., *Synod diecezjalny jako wyraz kolegialności Kościoła i szansa na ożywienie duszpasterstwa*, „Teologia praktyczna” 11 (2010), s. 198-210.
17. Świto L., *Osobowość prawna nasciturusa w prawie kanonicznym i polskim*, „Studia Warmińskie” 35 (1998), s. 398-409.
18. Trojanowski B., *Zmiany i adnotacje w księgach metrykalnych z uwzględnieniem kwestii problematycznych w tej materii w obowiązujących przepisach o ochronie danych osobowych w Polsce*, „Kościół i Prawo” 8 (21) (2019), nr 2, s. 49-71.

19. Wąsik W., *Obowiązki rodziców związane z udzieleniem chrztu dzieciom*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 1-2 (2002), s. 172-184.
20. Wenz W., *Recepcja norm prawa powszechnego o szafarzu sakramentu chrztu świętego w prawie partykularnym wybranych synodów diecezjalnych w Polsce*, „Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 4 (2005), nr 2, s. 232-262.
21. Wójcik W., *Synod diecezjalny w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Prawo Kanoniczne” 29 (1986), nr 1-2, s. 93-131.
22. Zubert B.Z., *Chrzest dziecka wbrew woli rodziców: próba krytycznej wykładni kan. 868 § 2 KPK 1983*, „Prawo Kanoniczne” 39 (1996), nr 3-4, s. 43-64.

Streszczenie

Synod diecezjalny powinien zostać zwołany, gdy uzna to za konieczne biskup diecezjalny. W Diecezji Rzeszowskiej, która została erygowana w 1992 r. przez papieża Jana Pawła II, synod został zapowiedziany dnia 21 listopada 1999 r. Pierwsza Sesja Synodu Diecezji Rzeszowskiej odbyła się 24 marca 1998 r., zaś uroczyste zakończenie miało miejsce 20 listopada 2004 r. Dekretem z tego dnia Biskup Rzeszowski Kazimierz Górny zatwierdził uchwały i ogłosił je jako diecezjalne, partykularne prawo. Postanowienia synodu weszły w życie od 19 stycznia 2005 roku

W niniejszym artykule zostały przedstawione przepisy prawa partykularnego dotyczące sprawowania sakramentu w parafiach Diecezji Rzeszowskiej chrztu świętego, który jest bramą dla pozostałych sakramentów. Kościół, który strzeże depozytu sakramentów, ma prawo bowiem ustalać warunki ich ważnego i godziwego sprawowania.

Autor omawia zarówno zagadnienia związane z chrztem dzieci, jak też z udzielaniem tego sakramentu osobom dorosłym. Przedstawione zostały kwestie związane z szafarzem sakramentu, rodzicami i chrzestnymi oraz czasem i miejscem sprawowania sakramentu chrztu. Przywołana jest także *Instrukcja o udzieleniu sakramentu chrztu* zawierająca szereg bardzo praktycznych porad oraz sugestii duszpasterskich, skierowanych do duszpasterzy, aby udzielanie tego sakramentu wpływało na formowanie i kształtowanie życia religijnego rodziców dziecka, chrzestnych oraz osób bliskiego otoczenia dziecka.

Synod Rzeszowski, idąc za normami prawa powszechnego, podkreśla, iż duszpasterze w kościelnym nauczaniu zarówno w kościele, jak i na katechezie powinni często przypominać wiernym o znaczeniu tego sakramentu, który jest konieczny do zbawienia, a przez który człowiek uwolniony od grzechów otrzymuje godność dziecka Bożego, upodabnia się do Chrystusa i zostaje włączony do wspólnoty Kościoła Katolickiego.

Duszpasterze powinni troszczyć się także o wierne przestrzeganie przepisów liturgicznych, określających porządek samej celebracji chrzcielnej, jak również szacunek dla innych norm kanonicznych. Na nich obowiązek prawidłowej dokumentacji tego wydarzenia wiary przez obowiązkowe sporządzenie zapisu w parafialnej księdze ochrzczonych.

Słowa kluczowe: sakrament, chrzest, szafarz sakramentu, rodzice chrzestni, synod, biskup diecezjalny

THE SACRAMENT OF BAPTISM IN THE LIGHT OF THE RESOLUTIONS OF THE SYNOD OF THE DIOCESE OF RZESZÓW

Summary

A diocesan synod should be convened when deemed necessary by the diocesan bishop. In the Diocese of Rzeszów, which was set up in 1992 by Pope John Paul II, the synod was announced on November 21, 1998. The first session of the Synod of the Diocese of Rzeszów took place on March 24, 1999 and the solemn closure meeting on November 20, 2004. In a decree issued on that day, Kazimierz Górny, the Bishop of the Diocese of Rzeszów, approved the resolutions and announced them as the diocesan particular law. The resolutions of the synod became effective on January 19, 2005.

The following article presents the rules of the particular law in regard to celebrating the sacrament of baptism, which is the “gate” to other sacraments, in the parishes of the Diocese of Rzeszów. The Church, which safeguards the deposit of sacraments, has the right to formulate the rules of their valid and respectful celebration.

The author of this article discusses matters related to the baptism of children as well as adults. The article presents aspects related to the minister of the sacrament, parents and godparents, as well as the time and place of the celebration of baptism. It also refers to the “Instruction on celebrating the sacrament of baptism” which includes a lot of practical advice and pastoral suggestions for the ministers in order for the celebration of this sacrament to have influence on the formation of the religious life of the child’s parents, godparents and other related people.

Following the common law norms, the Synod of the Diocese of Rzeszów highlights that priests should often remind their believers, both in the church and during the catechesis, about the meaning of this sacrament. It is necessary for salvation; through it the human being is freed from their sins and thus receives the dignity of the Child of God, becomes similar to Christ and gets included into the Catholic Church community.

Priests should faithfully observe the liturgical regulations which set forth the way in which baptism should be celebrated, and respectfully treat other canonical norms. They are responsible for the correct documentation of this celebration by making a mandatory note in the parish book of the baptized.

Key words: sacrament, baptism, minister of the sacrament, godparents, synod, bishop of the diocese